

LIVRIT

Publikacija / Publikimi: „Културни идентитет албанске заједнице /
Identiteti kulturor i bashkësisë shqiptare“

Uvod

Cilj istraživanja sprovedenog u okviru projekta „Kulturni identitet albanske zajednice“, koji je realizovalo Udruženje Livrit, bio je da se dokumentuje i predstavi uticaj različitih faktora na kulturno-jezički identitet albanske nacionalne manjine u Srbiji. Istraživanje je imalo za cilj da kroz stručni dijalog, fokus grupe sa mladima i javno dostupnu publikaciju, doprinese boljem razumevanju načina na koji se kulturno-jezički identitet percipira, oblikuje i komunicira u savremenom kontekstu. Posebna pažnja posvećena je ulozi tehnologije, društvenih mreža i intergeneracijske komunikacije.

Hyrje

Qëllimi i hulumtimit të realizuar në kuadër të projektit „Identiteti kulturor i bashkësisë shqiptare“, i zbatuar nga Shoqata Livrit, ka qenë të dokumentojë dhe paraqesë ndikimin e faktorëve të ndryshëm në identitetin kulturor-gjuhësor të pakicës kombëtare shqiptare në Serbi. Hulumtimi synoi që përmes dialogut profesional, grupeve fokale me të rinjtë dhe publikimit të qasshëm për publikun, të kontribuojë në kuptimin më të mirë të mënyrës se si identiteti kulturor-gjuhësor perceptohet, formësohet dhe komunikohet në kontekst bashkëkohor. Vëmendje e veçantë iu kushtua rolit të teknologjisë, rrjeteve sociale dhe komunikimit ndërbreznor.

LIV&IT

Metodologija

Istraživanje je sprovedeno korišćenjem kvalitativnih metoda: jednog okruglog stola sa predstavnicima institucija i civilnog sektora, dvema fokus grupama sa srednjoškolcima uzrasta 15–18 godina i pripremom publikacije sa nalazima i preporukama koja je javno predstavljena. Ovako su objedinjeni uvidi institucija, stručne i istraživačke javnosti i mladih, kao ključnih aktera očuvanja identiteta.

Metodologjia

Hulumtimi u zhvillua duke përdorur metoda kualitative: një tryezë të rumbullakët me përfaqësues të institucioneve dhe sektorit civil, dy grupe fokale me nxënës të shkollave të mesme të moshës 15–18 vjeç dhe përgatitjen e publikimit me gjetje dhe rekomandime që u prezantua publikisht. Në këtë mënyrë u bashkuan vështrimet e institucioneve, publikut profesional dhe hulumtues, si edhe të të rinjve, si akterë kyç në ruajtjen e identitetit.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА
ЉУДСКА И МАЊИНСКА
ПРАВА И ДРУШТВЕНИ
ДИЈАЛОГ

LIV&IT

Nalazi istraživanja

Pripremna faza je potvrdila da je ključno stvoriti atmosferu poverenja. U razgovorima sa školama istaknuto je da mladima često nedostaje siguran prostor u kome mogu otvoreno govoriti o identitetu. Jedan profesor je naglasio: „Mladi žele da pričaju o svom identitetu, ali im je potrebno sigurno okruženje i osećaj da će ih neko zaista saslušati. Kada im damo taj prostor, oni postaju otvoreniji i kreativniji.“ Razgovori sa roditeljima pokazali su različite stavove – deo roditelja brine zbog sve češće upotrebe stranih jezika i žargona među mladima, dok drugi ističu prednosti dvojezičnosti.

Gjetjet e hulumtimit

Faza përgatitore konfirmoi se është thelbësore krijimi i një atmosfere besimi. Në bisedat me shkollat u theksua se të rinjve shpesh u mungon hapësira e sigurt ku mund të flasin hapur për identitetin. Një profesor theksoi: “Të rinjtë duan të flasin për identitetin e tyre, por u nevojitet një mjedis i sigurt dhe ndjenja se do të dëgjohen me të vërtetë. Kur ua ofrojmë këtë hapësirë, ata bëhen më të hapur dhe krijues.” Bisedat me prindërit treguan qëndrime të ndryshme – një pjesë shqetësohen për përdorimin në rritje të gjuhëve të huaja dhe zhargonit tek të rinjtë, ndërsa të tjerët theksojnë përparësitë e dygjuhësisë.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА
ЉУДСКА И МАЊИНСКА
ПРАВА И ДРУШТВЕНИ
ДИЈАЛОГ

LIV&IT

Na okruglom stolu u Preševu zaključeno je da tehnologija i društvene mreže presudno utiču na načine izražavanja mladih. Predstavnik lokalne zajednice je rekao: „Naša zajednica je bogata tradicijom, ali tradicija ne može trajati ako je ne prilagodimo vremenu. Mladi se informišu preko TikTok, YouTube i Instagrama – ako nas tamo nema, gubimo ih.“ Učesnici su istakli potrebu za programima koji spajaju kulturnu tradiciju sa savremenim digitalnim formatima.

Në tryezën e rrumbullakët në Preshevë u konkludua se teknologjia dhe rrjetet sociale ndikojnë në mënyrë vendimtare në mënyrat e shprehjes së të rinjve. Një përfaqësues i komunitetit lokal tha: “Komuniteti ynë është i pasur me traditë, por tradita nuk mund të zgjasë nëse nuk i përshtatet kohës. Të rinjtë informohen përmes TikTokut, YouTubeit dhe Instagramit – nëse nuk jemi aty, i humbim.” Pjesëmarrësit theksuan nevojën për programe që bashkojnë traditën kulturore me formatet digjitale bashkëkohore.

LIV&IT

Fokus grupe su pokazale da mladi identitet doživljavaju kao dinamičan i višeslojan. Jedna učenica je rekla: „Za mene identitet znači da mogu da govorim albanski sa porodicom i da se osećam kao deo nečega posebnog. Ali, kad sam sa drugovima, često koristim engleski ili žargon jer se tako najbrže razumemo. “ Drugi učesnik je naglasio povezanost sa širom zajednicom putem digitalnog sadržaja. Mladi traže načine da spoje tradiciju sa savremenim digitalnim okruženjem.

Grupet fokale treguan se të rinjtë e përjetojnë identitetin si dinamik dhe shumë shtresor. Një nxënëse tha: “Për mua, identiteti do të thotë të flas shqip me familjen dhe të ndihem pjesë e diçkaje të veçantë. Por kur jam me shokët, shpesh përdor anglishten ose zhargonin sepse kuptohemi më shpejt.” Pjesëmarrës të tjerë theksuan lidhjen me komunitetin më të gjerë përmes përmbajtjeve digjitale. Të rinjtë kërkojnë mënyra për të bashkuar traditën me mjedisin modern digjital.

Ova publikacija sadrži analizu i preporuke za dalje delovanje. Uočen je generacijski jaz u poimanju identiteta: stariji ga često poistovećuju uglavnom sa jezikom, dok mladi u njega uključuju i muziku, simbole, žargon i digitalne trendove.

Ky publikim përmban analizën dhe rekomandimet për veprimet e mëtejshme. U vu re një hendek brezash në konceptimin e identitetit: më të moshuarit e barazojnë atë kryesisht me gjuhën, ndërsa të rinjtë përfshijnë edhe muzikën, simbolet, zhargonin dhe trendet digjitale.

Rezultati istraživanja predstavljeni su javno u Preševu, uz prisustvo predstavnika škola, civilnog sektora, medija i mladih. Diskusija je bila otvorena: deo mladih naglašavao je važnost očuvanja albanskog jezika u porodici, dok su drugi isticali da svakodnevna komunikacija sa vršnjacima često uključuje engleski i žargonske izraze. Jedan učenik je rekao: „Meni identitet znači da mogu da govorim albanski sa roditeljima i bakama, ali i da razumem svet na internetu – to su dve stvari koje povezujem.“ Predstavnici lokalnih medija istakli su da mladi retko dobijaju priliku da se njihov glas čuje i da ovakvi događaji otvaraju prostor za njihove ideje.

Rezultatet e hulumtimit u prezantuan publikisht në Preshevë, në prani të përfaqësuesve të shkollave, sektorit civil, mediave dhe të rinjve. Diskutimi ishte i hapur: një pjesë e të rinjve theksoi rëndësinë e ruajtjes së gjuhës shqipe në familje, ndërsa të tjerë vunë në dukje se komunikimi i përditshëm me bashkëmoshatarët shpesh përfshin anglishten dhe shprehje të zhargonit. Një nxënëse tha: “Për mua identiteti do të thotë të flas shqip me prindërit dhe gjyshërit, por edhe të kuptoj botën në internet – këto janë dy gjëra që i lidh. “ Përfaqësuesit e mediave lokale theksuan se të rinjtë rrallë kanë mundësi që zëri i tyre të dëgjohet dhe se ngjarje të tilla u hapin hapësirë ideve të tyre.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА
ЉУДСКА И МАЊИНСКА
ПРАВА И ДРУШТВЕНИ
ДИЈАЛОГ

LIV&IT

Tokom predstavljanja rezultata, mladi su pokazali interesovanje da nastave slične inicijative: predlagali su radionice u školama, ali i korišćenje kratkih video formata i društvenih mreža za promociju kulture i jezika. Događaj je imao karakter razgovora u kome su mladi aktivno učestvovali, što potvrđuje da im je stalo do očuvanja i prilagođavanja identiteta savremenim uslovima.

Gjatë prezantimit të rezultateve, të rinjtë shfaqën interesim për të vazhduar iniciativë të ngjashme: propozuan punëtori në shkollë, si dhe përdorimin e formateve të shkurtra video dhe rrjeteve sociale për promovimin e kulturës dhe gjuhës. Ngjarja kishte karakter bashkëbisedimi në të cilin të rinjtë morën pjesë në mënyrë aktive, gjë që tregon se atyre u intereson ruajtja dhe përshtatja e identitetit me kushtet bashkëkohore.

Zaključci i preporuke

Istraživanje potvrđuje da mladi identitet vide kao spoj porodičnih jezičkih praksi i savremene digitalne komunikacije. Preporuke uključuju:

(1) programe za medijsko i jezičko osnaživanje mladih, (2) podršku stvaranju digitalnog sadržaja na albanskom, (3) jačanje saradnje škola, NVO i medija i (4) stabilnu, višegodišnju podršku inicijativama koje povećavaju vidljivost zajednice.

Përfundime dhe rekomandime

Hulumtimi konfirmon se të rinjtë e shohin identitetin si një bashkim të praktikave gjuhësore familjare dhe komunikimit digjital bashkëkohor.

Rekomandimet përfshijnë: (1) programe për fuqizimin mediatik dhe gjuhësor të të rinjve, (2) mbështetje për krijimin e përmbajtjes digjitale në shqip,

(3) forcimin e bashkëpunimit midis shkollave, OJQ-ve dhe mediave dhe (4) mbështetje të qëndrueshme, shumëvjeçare për iniciativat që rrisin dukshmërinë e komunitetit.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА
ЉУДСКА И МАЊИНСКА
ПРАВА И ДРУШТВЕНИ
ДИЈАЛОГ

LIV&IT

Foto-galerija sa događaja
Foto-galeria nga ngjarja

Fotografija 1: Dom kulture u Preševu – zajednica na okupu
Učesnici, među kojima su mladi, roditelji, predstavnici škola
i lokalnih organizacija, prate predstavljanje rezultata i učestvuju u razgovoru.

Fotografia 1: Shtëpia e Kulturës në Preshevë – komuniteti i mbledhur
Pjesëmarrësit, mes tyre të rinjtë, prindërit dhe përfaqësuesit e
shkollave e organizatave lokale, ndjekin prezantimin e rezultateve dhe marrin pjesë në bisedë.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА
ЉУДСКА И МАЊИНСКА
ПРАВА И ДРУШТВЕНИ
ДИЈАЛОГ

LIV&IT

Fotografija 2: Mladi u dijalogu

Panel u kome mladi otvoreno dele iskustva i ideje o jeziku, kulturi i svakodnevicu, preuzimajući ulogu aktivnih glasova zajednice.

Fotografija 2: Të rinjtë në dialog

Panel diskutimi ku të rinjtë ndajnë hapur përvojat dhe idetë rreth gjuhës, kulturës dhe përditshmërisë, duke marrë rolin e zërit aktiv të komunitetit.

Të rinjtë shkruajnë, vizatojnë dhe diskutojnë – duke shënuar mendimet për identitetin përmes punës së përbashkët dhe metodave kreative.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА
ЉУДСКА И МАЊИНСКА
ПРАВА И ДРУШТВЕНИ
ДИЈАЛОГ

LIV&IT

Učesnici dele iskustva u opuštenoj atmosferi, dok facilitator podstiče dijalog i slobodno izražavanje.
Pjesëmarrësit ndajnë përvojën në një atmosferë të relaksuar, ndërsa facilitatorja inkurajon dialogun dhe shprehjen e lirë.

